

A kmalu je začel zaostajati v šoli. Profesorji so majali glave. Prizanašali pa so mu, ker je bil čedno opravljen. Prvo leto se je pomaknil za kakih deset stopinj nazaj. Na počitnice ni šel več domú, ampak z gospodo nekam z mesta.

Drugo leto je bil v šoli zjutraj večkrat zaspan. Včasih ni prinesel svoje naloge. Tudi je redkokrat znal, česar je bil prašan. Izgovarjal se je, da ga glava boli. Sem ter tje ga tudi v šolo ni bilo. Nekega dne je bil poklican k direktorju. Brez vzroka se kaj tacega ni nikdar pripetilo. Nekaj dni je bil potem zelo čmeren in zamišljen. Povedal nam pa ni, kaj je imel opraviti pri direktorji.

Nekaj tednov pozneje bil je poklican pred zbor profesorjev, to je, konferenco. Zakaj? Mi smo že vedeli, da hodi po krčmah v družbi drugih, ne dijakov. A mi ga nismo zatožili. Tudi mi smo radi šli na kak maselček piva ali vina, če smo le kaj groša imeli za to. Toda to je bilo redko kdaj in zmiraj le po dnevi. Konec prvega polletja je dobil Kopač slabše spričalo. V zadržanji je bil pokaran. Potem so mu kmalu tudi v gosposki hiši odpovedali. Zopet so morali stariši pomagati. Dobil je sicer nekoliko dijakov za poduk, pa si je malo zaslužil. Učil se je nekoliko bolje. Stanoval je pri neki gospodinji, ki mu je prepuščala hišni ključ. Večkrat je prihajal pozno ponoči domú.

Nekega večera gredé domú ob vodi sliši pljusk, kakor da bi kdo bil v vodo padel. Res zagleda neko brcanje in kroženje valov. Brž skoči v vodo in privleče ž nje človeka. Rešil ga je gotove smrti. Za to je dobil memo pohvale tudi določeno nagrado. To so mu bili dnevi potem veseli. A niso bili dolgi, čez par tednov je bil zopet suh, kakor mi. Tudi glava ga zjutraj ni več bolela. Poprijel se je vnovič knjig in nalog in popravil dvojke. Izdelal je šolo, a bil je vendar že bolj med zadnjimi.

Domá so ljudje glasno govorili, da ta ne bo nikdar „gospod“ (duhoven), ker je preveč posveten. Materi je bilo milo pri srcu. Večkrat je bitko jokala. Oče pa ni rekel nič. Jernej bi bil pač rad šel na Dunaj ali v Gradec. Kam pa bo šel brez denarja? Sila kola lomi. Jernej Kopač se oglasi za sprejem v alumnat. Bil je sprejet, mati zelo vesela, oče pa je zopet odprl svojo „kumerno“ mošnjico. Vaščanska dekleta mu zložé za novo, dolgo, črno suknjo, ker so se veselile nove maše.

Prišlo pa je drugače. Nekega večera so zlekli v semenišči Jernejeve čevlje spod postelje. To bi ne bilo nič čudnega, a v čevljih je tičal Jernej sam. Soba je bila napolnjena soparice vinske. Drug dan Jernej ni več spal v semenišči, v semeniški kuhinji se ni več kuhalo za-nj. Oče je bil že prej umrl, kmalu za njim mati. Žalosti? Kdo vé!

(Dal. prih.)

Zgodovinska panorama.

Magjari leta 1848. in 1849.

Ko sem unidan „Novice“ od leta 1848. prebiral o zadevah našega šolstva, našel sem v „novičarji“ toliko zanimivega zgodovinskega gradiva, ki se tiče Magjarov in tadanjih razmer med Magjari in Hrvati, da mislim vstreči čitateljem „Novic“, ako jim Magjare, ki dandanes v Avstriji hočejo na prvih goslih gosti, predstavim v panorami, v kateri se poleg družega tudi to vidi, zakaj so Magjari tako srditi sovražniki Rusov in tako živi pobratimi Turkov. Navajal bodem vse v tistih kratkih črticah, kakor se nahajajo v posamesnih listih „Novic“ l. 1848. in 1849. Te črtice so pač žive

priče, kdo je takrat branil Avstrijo in kdo jo je razdiral. Po njih se lahko sodijo dogodbe današnje.

Začnimo tedaj!

„Hrvatje in Ogri se pripravljajo na vojsko drug zoper drugoga. Zdaj so začeli že nemški časniki spoznavati, da Hrvaška reč je pravična in da je Magjare sama ošabnost s slepoto udarila.“ (List 19. julija 1848.)

„Sliši se, da so bili Magjari v boji s Srbi in Hrvati 15. dne julija hudo našeškani. Božja pravica!“ (List 26. julija 1848.)

„Dozdaj se še ni nič zvedelo, kaj da je nadvojvoda Janez (cesar Ferdinand je namreč takrat bežal iz Dunaja in bival v Innspruku v Tirolih, nadvojvoda Janez pa je bil namestnik cesarjev) določil za vkrotenje razburjenih Magjarov in opravičenje lojalnih Hrvatov.“ Ban Jelačić je ravno zdaj v veliki slavi na Dunaji in ondi po sklepu Hrvaškega deželnega zbora tirja 3 reči: 1) da cesarstvo celo ostane, kakor je bilo dozdej, 2) da trojedna kraljevina ne bo pod Magjarsko oblastjo, ampak samostojna pod našim cesarjem; 3) da se svobodno razvija narodnost slovanska. Bodo li Magjari kdaj spoznali, da se noben narod dandanes ne dá več zatirati?“ (List 2. avgusta 1848.)

„Z veliko žalostjo slišimo (Bog daj, da bi ne bilo res!), da razpor med Ogri in Hrvati ni poravnán in da se kmalu začne krvav boj. Vsaka kaplja krvi, ki jo bodo bratje naši Hrvatje prelili za svojo pravično reč, bo Magjarom težko na srce padla. Pa vsaj tako ljudstvo, ki se je nezvesto od našega cesarstva ločilo, ki nas je v sili zapustilo, da noče vojakov na Laško Avstriji na pomoč pošiljati, se za plačevanje državnih dolgov ne zmeni in s puntarji v en rog trobi, — vsaj tako ljudstvo nima vesti. Pravični Bog bo pomagal Hrvatom, da bodo naposled Magjare v njih domovino — v Azijo — nazaj zapodili.“ (List 9. avgusta 1848.)

„Kako se Magjari v boji s Srbi obnašajo, je v „Gräulthaten der Magjaren; officieller Bericht an das Hauptcomité in Karlovic 14. August 1848“ popisano tako-le: 5. dan avgusta smo po bitvi bili pri Veldvaru cerkvi, — pa kaj najdemo tam! Vrata s šteklov vržena, v cerkvi stoli in škofov sedež razbiti, podoba Matere Božje vsa prestreljena, podobe svetnikov po tleh razmetane, vse lampice razbite, tabernakel odprt, presveto rešnje teló oskrunjeno, sv. olje raztreseno, oltarjev prt raztrgan, — ustnice se nam tresejo, pa vendar moramo še največo gnjusobo povedati — na oltarji pa smo našli človeško blato!“ Prav po turško! (List 30. avgusta 1848.)

„V Dunajskem časniku „Courir“ nekdo Magjarom svetuje, naj se prostovoljno podajo v Mongoljsko domačijo (Azijo) nazaj, ker nočejo z nobenim Avstrijskim narodom v zvezi biti, sicer jim Slovani, Italijani in Nemci napravijo velikansko mačjo godbo. Nabira za vojsko našim bratom Hrvatom na pomoč, kakor naši bralci razvidijo tudi iz „Novic“, veselo napreduje; sliši se, da jim Tržačanje pošljejo 50.000 gold. Ban Jelačić je za potrebno spoznal, deželno glavarstvo na Reki, ki je v rog Magjarskega ministerstva trobilo, odstaviti in denarno zalogo še ob pravem času Avstrijskemu cesarstvu odteti, da ni prišla Magjarom v Peštu v roke. (List 6. septembra 1848.)

„10. dne t. m. se je začela vojska med Ogri in Hrvati. Pravična reč bo dala zmago cesarju zvestim Hrvatom, ki so močna podpora Avstriji. Vsega sveta oči gledajo zdaj na bojišče Hrvaško-Ogersko.“ (List 13. septembra 1848.)

„Hrvaška armada odriva pogumno naprej v Ogersko. Dozdaj ni bilo še nikjer bitke; bana Jelačića in Hrvate sprejemajo s prijaznimi živio-klici. Nabira nov-

cev po „slov. društvu“ v Ljubljani za armado Hrvaško veselo napreduje; od vseh strani pošiljajo se mu darovi, in če tudi veliko tisučev ne bomo nabrali, bodo vrli bratje na jugu dobro voljo za delo vzeli.“ (List 20. septembra 1848.)

„Ban Jelačić gre s svojo armado zmirom mirno proti Peštu naprej in ima zdaj svoje veliko taborišče v Veliki Kaniži. 19. dne septembra so prišli Magjarski poslanci na Dunaj s prošnjo, da bi smeli v državnem zboru svojo reč zagovarjati. Večina zborova je to prošnjo odbila, čeravno so nekateri nemškutarski poslanci po sili hoteli, da se vsliši zahteva Magjarov. Žalostno je res to, da se ves narod Magjarski dá od nekaterih sleparjev v pogubno brezno tirati. Nikdar več ne more Košut mirne vesti imeti.“ (List 27. septembra 1848.)

„Nadvojvoda Štefan se je odpovedal palatinatu Ogerskemu. Presvitli cesar Ferdinand so po odstopu njegovem grofa Lambergga za cesarskega civilnega in vojnega komisarja na Ogerskem izvolili. Al strašna reč se zgodi v Peštu! Ko pride grof Lamberg tje, so nekateri divji Magjaroni planili čez nj in ga s kosami in sekirami po tolovajsko umorili.“ (List 4. okt. 1848.)

„Presv. cesar Ferdinand so po umoru grofa Lambergga v Peštu 4. oktobra bana Jelačića postavili za svojega namestnika vse Ogerske in mu vso civilno in vojno oblast izročili oklicavši vse za puntarje, ki se njegovim poveljem zoperstavljajo. Ko je imelo potem nekaj vojakov iz Dunaja iti na Ogersko čez ustaše, je 7. oktobra grozen punt nastal na Dunaji, neka drhal plane na vojnega ministra grofa Latura in njegovega adjutanta in oba grozovito umori, grofa na ulični svetilnici nataknavši. Vojaki so streljali na vojake in kri je tekla scurkoma, po mestu pa so naredili zagraje (barikade); vse mesto je v strašnem nepokoju; cesar so zopet Dunaj zapustili in se v Holomovec podali.“ (List 11. oktobra 1848.)

(Dalje prihodnjič.)

Liberalne stranke v Dunajskem državnem zboru se razdirajo.

Liberalna stranka državnega zbora se ruši. Glava te stranke dr. Herbst se je odpovedal načelstvu svoje stranke, ki se mu je hudo zamerila s tem, da noče plesati zmirom tako, kakor on gode.

Razcepil se je tudi „napredni klub“ državnega zbora, kateremu je Skene glava bil; stopilo je iz njega mnogo družnikov. To je Skeneta tako zgrabilo, da je 1. dne t. m. oklical po časnikih to le:

„Ker so nekateri udje izstopili iz naprednega kluba, so ta izstop zagovarjali s tem, da sem jaz v svojem stanovanju zavezo sklenil z vodjem državne stranke (grofom Hohenwartom) v ta namen, da vržemo ministerstvo. Na to govorico treba mi je odgovoriti. Jaz dosihmal nisem še nobene prilike imel obiskati Njegovo ekscelenco gospoda grofa Hohenwarta, katerega osobno visoko spoštujem. Prav tako pa tudi nisem imel nikoli časti, da bi bil gospoda grofa pri sebi v svoji hiši videl. Jaz z gospodom grofom nisem bil nikoli v ožji dotiki nego uni, da sva v zbornici poslancev včasih skupaj zadel. V kakošni obliki pač bila bi sklenila ono zavezo in čemu neki? Ministerstvo, katero je v 6 mirnih letih jo tako daleč prignalo, da so se državni stroški za več kot 100 milijonov pomnožili, in katero tako gospodari, da mu konec leta okoli 40 milijonov zmanjka, in to primanjstvo le s tem poravnati hoče, da se breme davkov ljudstvu še povekša — tako ministerstvo mora naravno konec vzeti in nikakoršne zveze ni

treba, da konec vzame. Jaz tudi ne verujem, da se propad njegov more ubraniti s perfidnimi prisojami in natolcevanjem naspretnikov; zato sklepam to objavo z zagotovitvijo, da milujem vse tiste, ki so ono neumno laž o meni raztrosili po svetu.“

Mnogovrstne novice.

* Zastava (bandero) Mohamedovo, po Turški „Sandšak-Šerif“ imenovana, ni zelena, kakor se navadno misli, ampak črna je, blizo 2 vatla dolga, 1½ vatla pa široka. Ona je bila izprva zagrinjalo vrat v sobi Aiše, največje ljubljene Mohamedove. Ko je v tej sobi Mohamed na smrtni postelji ležal in so vojskovodje, ki so šli na vojsko proti poganskim Arabcem, prišli od njega slovó jemati, jim je umirajoči Mohamed izročil to zagrinjalo z naukazom, da ga vzamejo seboj na vojsko, ker ima biti opomin, da se bojujejo za Boga in preroka njegovega. Od tega časa bila je navada, da kalifi*), ki gredo na vojsko zmirom pred seboj to zastavo vihrati dadó. Pozneje pa se je ta zastava jemala na vojsko le takrat, kedar je v vojski šlo za vero. Se vé da je vsacemu kalifu na prosto voljo še dandanes dano, da vsako vojsko proglasi za versko vojsko. In tako je ta zastava vihrala leta 1683. pred ozidjem Dunaja in nekoliko leti zopet pozneje na bojišči pri Centi, čeravno ne tū ne tam ni bil boj za vero. Tej zastavi daje pa čarobno moč vera, da vsak Turek, ki se vpričo nje bojuje ali smrt stori, kot mučenec (šahid) umrje in se mu zato nebeška vrata odpro. V sedanjem Ruskem boji se ima ta zastava posebno velečastno razviti. Pri-poveduje se namreč, da jo bode sultan Abdul Hamid razvil in potem Šeik-ul-Islamu**) izročil, ki bode na zlatoo venčanem konju po ulicah Carigradskih jezdil, sultan pa poleg njega tudi na konju jahal z golim mečem. Pred njima bodo koračili uleme***) in ljudstvu oklicevali, da se je začela verska vojska (dšihad). Iz Carigrada bodo to zastavo nesli na kraje ob Donavi, kjer jo bode Šeik-ul-Islam povzdignil v znamenje na boj.

* Kako je napuhnjeni Mohamed, Turški cesar, Leopoldu prvemu, Avstrijskemu cesarju, leta 1663. vojsko napovedal. „Novice“ so leta 1844. po „Dan. Hrv.“ povzele sledečo grozovito napoved vojske sultana Molota, ki je res vredna, da jo, kakor „Slov.“, omenimo ravno zdaj, tako-le se glasečo:

„Po milosti velikega Boga na nebi Molo Mohamed, bog na zemlji, slavni in premočni car Babilona in Judeje, od izhoda do zahoda, kralj vsih zemeljskih kraljev, veliki kralj svete Arabije, in Mauritanije, rojeni slavo-dobitni kralj Jeruzalema, junak in oblastnik od groba razpetega Jezusa Kristusa, trdo poročim tebi, cesarju Rimskemu in tebi kralju Poljskemu in vsem vašim junakom, kakor Rimskemu papežu kardinalom, škofom in vsim tvojim pridružnikom, da smo namenili vdárati v tvojo zemljo s trinajstimi kralji, z enim milijonom in trikrat stotavžent vojniki, pešci in konjiki, z nevslisanim samosiljem in turško vojsko, kolike ne ti, ne tvoji še nikdar vidili niste. Najprej te bomo obiskali v tvojem poglavitnem mestu Dunaji, kakor tebe Poljskega kraljskega kralja, tako tudi vse tvoje tovarše — z

*) Khalif (kalif) je arabska beseda in pomeni to, kar po naše naslednik ali namestnik, to je namestnik Mohamede. Kalif je tedaj naslov turškega sultana kot glavarja Mohamedanske vere.

**) Šeik-ul-Islam je najviši duhovni častnik na Turškem.

***) Ulemi so turški učenjaki prava in vere.

morejo, pokončavajo gnjezda požrešnih gosenic. Pomočkov in orodja za to je veliko, ki je znano našim gospodarjem noter do škarij, s katerimi se odrežejo vejice, na katerih se nahajajo gnjezda tega mrčesa.

Zdaj pa jim moremo naznaniti novo orodje, ki ga družba kmetijska v Lincu priporoča, in to je gosenična baklja (Raupenfackel). Ona prekosí vse drugo orodje zlasti takrat, kedar gré za to, da se prav hitro pokončajo na koncéh vėj gnjezda v suho listje zavitih gosenic belega metulja ali pa v vejinih kotih skupaj sedečih prstenic ali srebernic (Ringelraupen). Popotni učenik kmetijstva, gosp. Mader v Bolcani (Botzen) na Tirolskem, močno hvali to novo orodje, ki ga potrjujejo obile skušnje.

Je pa ta baklja 25 centimetrov (10 palcev) visok in 7 centimetrov (2½ palca) širok cilindar iz navadnega belega pleha, na katerem je stenj (tôht) v vintan. Na spodnjem koncu posode je široka cev vlotana, v katero se kol vtakne, s katerim se baklja pomolí visoko do vej drevesa. V plehastem cilindru pa je petroleum; stenj se prižgè in pod gosenično gnjezdo drží. Hipoma so vse gosenice požgane in pokončane brez posebne škode za veje, kjer so gosenična gnjezda.

Očividno je, da se z gosenično bakljo trikrat več opravi kakor s goseničnimi škarjami, kajti s škarjami se vsa veja, kjer sedé gosenice, mora odrezati, potem doli vzeti in gosenice še le pohoditi ali pa v kako posódo vreči, da se pozneje pokončajo. Baklja, enkrat prižgana, dolgo gori in tudi pri silnem vetru ne ugasne.

Naša družba kmetijska si je naročila tako bakljo, katera v Lincu veljá 1 gold. 20 kr. Sadjerejci naši jo potem v pisarni družbe kmetijske lahko vidijo.

Opomin našim gospodarjem.

* *Varovanje zelja (kapusa) proti grdim, požrešnim gosenicam se mora kmalu začeti. Sedaj je treba loviti in pobijati bele metulje (kapusnike), ki svoja jajčica najraje na zelje nalagajo, iz katerih kmalu požrešne gosenice izlezejo. Dober pomoček so tudi konoplje. Treba je le nekoliko konopljinih zrn posejati ob robih gred, na katerih so kapusove sadike ali „flance“ nasa-jene. Duh konopelj je metuljem kapusnikom tako ne-všeč, da se jih zeló ogibujejo.*

Politične stvari.

Dualizem v Avstriji grozno draga stvar!

Leta 1848. je Avstrijsko cesarstvo imelo 831 milijonov dolgá. Od leta 1849. do 1866. se je pomnožil ta dolg na 2990 milijonov. Vrh tega je bilo še dolga zemljiške odveze 521 milijonov goldinarjev, in po tem takem je leta 1867. ves dolg našega cesarstva znašal 3511 milijonov, od katerega se je moralo še 152 milijonov goldinarjev obresti plačevati. Leta 1868. se je ta dolg od obresti po vpeljanem kuponskem davku znižal za 17 milijonov, tako da je znašal le 135 milijonov goldinarjev.

Tako je stala ta reč leta 1868. za celo Avstrijo z Ogersko vred, ko še nesrečnega dualizma ni bilo.

Leta 1876. je po nedavno razglašenem vradnem, tedaj resničnem izkazku znašal državni dolg za Avstrijo samo 3600 milijonov gold., od tega dolgá pa se je moralo plačati obresti 128 milijonov. Ogerska pa je še posebej lanskó leto imela dolgá 708 milijonov z 50 milijoni goldinarjev obresti.

Tako ste bili Avstrija in Ogerska lanskó leto obloženi s 4308 milijoni gold. dolgá, od katerega se je

moralo odrajtati za obresti 178 milijonov goldinarjev. Vrh tega pa se mora še računati agio, ki je samo za dolg obresti znašal gotovih 194 milijonov; k temu dolgu pa se mora še prištevati dolg za železnice; priplačila, ki jih država daje železnicam, znašajo vsako leto 41 milijonov goldinarjev, da pa se ta priplačila dajati morejo, treba je državi 820 milijonov kapitala. Če se tedaj vse to vkup šteje, je znašal skupni dolg Avstrije in Ogerske konec lanskega leta 5128 milijonov s 336 milijoni goldinarjev obresti.

Ker je leta 1867., to je, leto pred dualizmom, skupni dolg Avstrije in Ogerske znašal 3511 milijonov s 152 milijoni goldinarjev obresti, leta 1876. po dualizmu pa 5128 milijonov z 336 milijoni goldinarjev obresti, je po takem s številkami dokazano, da je leta 1867. ustvarjeni dualizem strašansko draga kupčija bila, ker je v 9 letih Avstrijskim narodom za 1617 milijonov dolgá več z 84 milijoni goldinarjev obresti naložil.

Ta računski pregled smo povzeli iz poročila, ki ga je objavila c. kr. komisija za poplačevanje državnega dolgá; tedaj ni dvombe, da je do zadnje pičice resničen.

Komentara k tem številkam nam ni treba dodajati; vsak si ga sam lahko naredí. Dodajamo samo to, da so leta 1867. po prizadevanji ministra Beusta, ki je iz Nemčije prišel v Avstrijo, nemški ustavoverni poslanci z magjarskimi sklenili zavezo, po kateri se je storil dualizem, to je, razcep našega cesarstva na 2 kosa, enemu dali imé Cislajtanija (Avstrija), drugemu pa Translajtanija (Ogerska).

Zgodovinska panorama.

Magjari leta 1848. in 1849.

(Dalje.)

„Na Dunaji ni ne cesarja ne ministrov razen enega, ki z odlomkom državnega zbora ima vladarstvo v rokah. Krog Dunaja je sila veliko armade; pravijo, da tudi v mestu je 80.000 meščanov oboroženih; vsa kupčija in ves zaslužek sta pri tleh. Dunajčanje v mestu in cesarska armada zunaj Dunaja si stojijo že več dni nasproti.“ (List 18. oktobra 1848.)

„Cesar Ferdinand so v razglasu od 16. oktobra Dunajčanom ostro besedo govorili in Dunaj za puntarsko mesto proglasili. Kakor ima Radecki na Laškem, tako je dobil knez Windischgrätz od cesarja najvišjo oblast nad vso drugo armado Avstrijsko. (List 25. oktobra 1848.)

„O Magjarih se dozda še ni slišalo, da bi bili šli Dunajčanom na pomoč, zato je jim po njih zapeljani Dunajčanje hudo oporekajo. Jelačić stoji pred Dunajem s svojo armado proti Ogerski strani obrnjen.“ (List 1. novembra 1848.)

„Punt na Dunaji je zadušén, Windischgrätz je s svojo armado mesto obsedel 30. oktobra, ko je Magjarsko trumo, ki je šla Dunajskim puntarjem na pomoč, Jelačićeva armada do Ogerske meje nazaj zapodila, veliko Magjarov pobila, veliko jih pa v Donavo vrgla, da so s konji vred v njej utonili.“ (List 8. nov. 1848.)

„V Brni in Lvovu se je unidan nekoliko punta vnelo, pa je bil kmalu zadušén. Govorí se, da v vseh teh puntih ima Magjar Košut svojo rokó in svoje pomočnike. 8. dne novembra je planila Magjarska armada do Ormoža in Velike Nedelje na Štajarsko ter je morila in požigala, pa cesarska armada jih je zapodila in zeló potolkla. Kmalu je pričakovati velika bitka na Ogerskem, zakaj cesarska armada bo zdaj in zdaj planila čez Magjarske puntarje.“ (List 17. nov. 1848.)

„Naša armada ni še vojske začela zoper Magjare. Mesto Šopron (Oedenburg) se je dobrovoljno vdalo. Na Košuta zdaj sami Magjaroni pazijo, da jim ne uide in jih v mlaki ne pustí, v katero jih je zapeljal.“ (List 29. novembra 1848.)

„Vojska na Ogerskem se ima začeti še le po razglasu cesarja Franc Jožefa, ki je 2. decembra tega leta po odpovedi cesarja Ferdinanda nastopil prestol Avstrijski.“ (List 13. decembra 1848.)

„Vse, kar je Kranjskega regimenta še zdaj domá bilo, gré te dni na Ogersko, namesto njih pa bodo Hrvatje tačas tukaj.“ (List 20. decembra 1848.)

„18. decembra 1848. je obsedla cesarska armada pod vojskovodjem Windischgrätzom Ogersko mesto Požun (Pressburg), ban Jelačić je pa ravno tam mesto Wieselburg Ogrom vzela. Najhuja vojska bo okoli Pešta, pa je bo menda tudi kmalu konec in Ogersko kraljestvo bode zginilo, potopljeno po puntu.“

(Dalje prihodnjič.)

Zabavno berilo.

Obrazi iz življenja.

I.

Žganje.

(Dalje in konec.)

Navzdol, čedalje bolj navzdol! Jernej gre k vojakom. Novinec nima denarja za vino. A želodec ne mara za vodo, tedaj žganje! Par soldov za žganje si tudi prosták še odtrga od pičle dnine, nekaj si jih zasluži s pisanjem in prebiranjem pisem. Dobro, da vsak ne zna pisati in brati. Kmalu je grlo gladko za žganje. — Jernej postane korporal, plačo ima boljšo. Zdaj bi lahko si privoščil kak masliček vina ali piva. Toda vino je voda, pivo je voda, želodec hrepení po krepkem, ki se kadí v možgane. Kaj dé, če potem glava boli, če se jamejo tresti udje! Le žganja, dosti ga mora biti, če ga je prav polič. Da ga je dosti, ne more ga biti preveč.

Jernej je bil pri konjkih. Pri vojaški vaji pade zjutraj s konja in si spahne roko. Tovariši so že prej vedeli, da bo padel s konja, vsaj je komaj zlezel na nj. Ozdravi se, a desna roka spahnena ni več za vojaka, a tudi leva se mu trese od žganja. In trese se mu ves život, dokler ni v želodcu toliko žganja, da se noge opotekajo.

Pride domú. O čem živeti? Kot invalidu mu je odmerjenih po 9 krajc. na dan pokojnine. Žlahtniki so pripravljeni dajati mu za ta znesek hrano in stanovanje. Obleko naj si prisluži z delom. Malo dni ostane Jernej domá. Z jedjo in stanovanjem bi bil še zadovoljen, a kje je pijača, žganje? Brez tega ni vredno živeti.

Hajd z doma! Vsaj je še kaj prijatelj — sošolcev! Malo poplakati, pa se jim bo Jernej smilil. Vsak bo dal par desetíc in predno pride do zadnjega, bo prvi že pozabil, kdaj je bil pri njem. To bo večni kolobar, majhen stresljaj bo že vsak lahko prenesel.

Nekoliko časa je to obiranje prijateljev neslo. Vsak je kolikor toliko vesel, če ga obišče znanec z mladih let — bodi si nju stan še tako različen. Vsak ga je tedaj nekoliko pogostil in dal mu par desetíc. Desetice so pa ostale pri najbližjem žganjarji, pri katerem je Jernej tudi navadno spal — pod mizo.

Vse se sčasoma izvé. Tudi znanci Jernejevi so izvedeli, kam on njihove desetice nosi. Ko je drugič

prišel, je dobil jesti in zmerno kupico vina, desetíc ne več. Kaj je maral on za oboje prvo, če pa tretjega ni dobil!

Sila kola lomi. Jernej sprevidi, da tako ne gré. Sklene poprijeti se kacega dela. Ker se je kaj učil, vzamejo ga za mitničarja. Služba ni težavna. Opravljati se dá tudi s pohabljenim roko. Plače je po 25 gld. na mesec. Ne veliko, al za enega samega dovolj.

Jernej, ki je toliko študiral, je tedaj mitničar, in pobira cestnino. Ne dolgo. Pijanec ni za nobeno rabo. Plačo je predelal želodec v podobi žganja. Tudi nekaj cestnine se je spremenilo v žganje, veliko več pa je je šlo naprej, kedar je Jernej se zibal v žganjskih sanjah.

Dajo mu slovó in napotí se v mesto. Tu mu živí tudi nekaj znancev. Po nekaterih obiskih so ti za nekoliko desetíc lažji, Jernej za nekoliko kupic žganja težji in krčmarji za ravno toliko desetíc bogatejši. Prijatelj dobrega srca mu priskrbi službo raznoševalca, ker za drugo delo pravi, da ni. Se mu roke tresejo in zlasti pisati ni v stanu. Malo dni opravlja svoj posel, kmalu je zopet sam svoj.

O tem času pride k meni. Bilo je ob desetih zjutraj. „Nič še nisem jedel, prav tešč sem še. Glada se kar tresem.“ Dam mu nekaj desetíc. Zahvali se in odide. Okoli poldne grem domú memo znane žganjarske krčme najnižje vrste. Tik pred mano telebi nekdo na tla, pognan po krčmarji. Pogledam ga, — Jernej je! Brž hitim dalje, ne obrnivši se nazaj.

Čez nekaj dni popraša zopet nekdo po meni. Zopet Jernej. Nevoljen mu pokažem hrbet. „Le kako srajco ali suknjo prosim. Tak-le sem.“ Pri tem odgrne razcapano suknjo in pod njo je — naga koža. Tega pogleda omamljen dam mu dvoje slabših srajc in precej težko suknjo. Zadovoljen gre. Z radovednosti pošljem nekoga za njim gledat, kam bo šel. Čez uro časa pride poslanec nazaj. „Se je preoblekel?“ ga prašam. „Kaj še!“ odgovori. „Šel je naravnost v žganjarijo. ‚Koliko žganja bom dobil za vse to?‘ je nagovoril krčmarja. Ta si je ogledal natanko obleko in rekel: ‚No, tri dni ne boste nič plačali, pijte kolikor hočete.‘ Tako je.“

Teden dni potem naletim na nj na ulicah. Vstavi me. „Že tri dni nisem nič jedel“, prične. Nevolja me popade. „Idi z mano!“ velim. Peljem ga v bližnjo gostilnico. Tu pokličem krčmarja na stran. „Dajte temu možu jesti, da bo sit, piti pa maslic vina ali piva, kar si bo izbral. A več mu nikakor ne dajte piti. Plačal bom jaz.“ Par ur pozneje pridem v gostilno. „Kako je?“ prašam krčmarja. Pokaže mi na tleh moker prostor in mi pripoveduje: „Jaz mu prinesem jesti — slabega ne, saj veste — in maslic vina, ki si ga je izbral. Nič mu ni bilo prav, to sem videl. Pokusi jedilo, potem si natoči vina, ga tudi pokusi, a nevoljen postavi kozarec nazaj na mizo. Mahoma vstane, da bi šel, a se zaletí v mizo in vse je na tleh — razbito in razlito.“ — Jaz plačam razlito jed in pijačo, pobito posodo pa hoče krčmar sam trpeti. Sklenil sem, ne dati mu več nobene krajarja, nobene cunje.

Videl ga nisem več, a slišal sem o njem. Policija ga je bila odpravila na dom in prepovedala mu vrniti se v mesto. V domačem kraju je ljudi dalje nadlegoval. Vse ga je zaničevalo. Bival je kjerkoli. Kedar ni dobil žganja, na domu v šupi, drugje ga niso trpeli, ker je bil presiten.

Enkrat ga je našel mlad fant v neki jami na polji, kjer so pesek kopali. Imel je glavo razbito. Bil je še živ, le govoriti ni mogel. Ker je bil vojaškega stanú, pripeljali so ga v vojaško bolnišnico. Kopriva ne pozebe. Bil je hudo ranjen, a ozdravil se vsaj toliko, kolikor že prej ni bil bolan. Ko je spregovoril in je sodnija mislila, da je pri pravi pameti, izprašala ga je. In

rekla: „ná, vzemi svojo stavo, svoboden si, združi se z mojimi sovražniki, mene pa prepusti osodi, Topličanin!“

(Dalje prihodnjič.)

Zgodovinska panorama.

Magjari leta 1848. in 1849.

(Dalje.)

„Za Magjare je bil pretekli teden nesrečen; naša armada jim je vzela Arad in Gjur (Raab). Magjarska armada beži, kakor da bi jej za petami gorélo, ljudstvo pa sprejema Avstrijske vojake z velikim veseljem. Vkljub temu pa se Košut v Budapeštu baha, kakor da bi bil nepremagljiv. Kaj se zgodi z Budapeštom, bomo kmalu slišali; hud boj bode gotovo ondi, al Windischgrätz in Jelačić zmagala bosta gotovo.“ (List 1. „Novic“ 1849.)

„Na Ogerskem bode vojske kmalu konec. 29. decembra 1848. leta je Jelačić s svojo armado blizu trga Mor Magjare do dobrega nabil in več tisuč Magjarov vjel. 5. dne januarija 1849. l. pa ste padli tudi mesti Buda in Pešt, kjer se je punt začel.“ (List 2. 1849.)

„Magjari povsod beže kakor zajec pred strelcem. Windischgrätz in Jelačić sta brez boja vzela Budapešt. Košut je v Peštu poropal, kar je le mogel, in je bežal proti Debrečinu, da bi všel v Turčijo.“ (List 3. 1849.)

„Boj na Ogerskem še ni končan, ker Košuta, glavarja puntarjev, še niso v pest dobili. V Debrečinu, kamor je pobegnil in kraljevske dragotine seboj vzeli, je v cerkvi krono sv. Štefana kot rešnje telo izpostavil, da kmetje pred njo prisegajo smrt storiti za brambo Ogerske proti Avstrijski armadi.“ (List 4. 1849.)

„Pretekli teden je bil zopet srečen naši armadi; vendar boja še ni konca, ker Košuta še zmirom niso v pest dobili.“ (List 6. 1849.)

„Košut je še zmirom v Debrečinu, od kodar vodi vojsko zoper cesarsko armado. Velike ravnine na Ogerskem so vzrok, da armada naša ni še podjarmila vse Ogerske; po ravninah imajo konjiki veliko moč in Ogri imajo mnogo izurjenih husarjev.“ (List 7. 1849.)

„Pretekli teden se je trdnjava Oseška naši armadi vdala, katera je tudi Novi in Stari Arad premagala. Košut še zmirom gospoduje na Ogerskem. Magjarom ni nič upati; dokler so v pestéh Avstrijske armade, so mirni; ko pa ta odide, so zopet puntarji.“ (List 8. 1849.)

„Najimenitnejša novica preteklega tedna, o kateri ves svet govori, je, da je 18.000 Rusov v naše cesarstvo primarširalo, pa ne kot naši sovražniki, ampak kot naši prijatelji. Nemški časniki silno godrnjajo zoper Rusko pomoč, še posebno pa bodo Frankobrodčani razsajali, da „nemška“ Avstrija pri Rusih pomoči išče. Al čemu vse vpitje, če je pomoči treba! 6000 Rusov je Brašev (Kronstadt) obsedlo, 4000 Sibirij, drugih 8000 se je sem ter tje razdelilo. Z zedinjeno močjo Avstrijsko in Rusko se bode vendar zatrl Magjarski punt.“ (List 9. 1849.)

„Knez Windischgrätz je 26. in 27. svečana pri Kapolni Ogersko armado premagal. Vendar je še veliko krajev, kjer se trdno drži. Košut je še zmirom v Debrečinu. O banu Jelačiću se nič gotovega ne vé, kje da je in kaj da dela. Košutovi ogerski bankovci so preklicani.“ (List 10. 1849.)

„Rusi so armado Bema, Ogerskega puntarskega vodje, pri Sibiriji tako potolkli, da jim je komaj peté

odnesel, njega puntarsko drhal so pa večidel vjeli.“ (List 14. 1849.)

(Dalje prihodnjič.)

Mnogovrstne novice.

* *Koliko ljudi in živine pokončajo v enem letu divje zverine in kače v Indiji, je razvidno iz zapisnikov Angleške vlade od leta 1875., katerim se popolnoma verjeti more. Leta 1875. ni nič manj kot 21.391 ljudi smrt storilo raztrgenih po tigrih, hijenah in slonih, pa pičenih po strupenih kačah, te zverine pa so tudi pokončale 48.234 goved; sloni so usmrtili 61 ljudi in 6 goved, tigri 828 ljudi in 12.423 goved, leopardi 187 ljudi in 16.157 goved, medvedje 84 ljudi in 529 goved, volkovi 1060 ljudi in 9407 goved, hijene 68 ljudi in 2116 goved; od kač pičenih je bilo 1446 ljudi in 4400 goved. To so strašanske številke! Res je, da Angleška Indija šteje 195 milijonov ljudi, al gotovo je tudi, da je še več ljudi in živine smrt storilo po divjih zverinah in strupenih kačah v teh deželah. Angleška vlada razpisuje premije za pokončavanje divje zverine in strupenih kač in je leta 1875. podarila 12.000 funtov sterlingov (po našem 120.000 gold.) za 22.357 ubitih divjih zverin in 120.015 strupenih kač. Če pomislimo, da vrh teh nesreč, katere se pripetujejo v Indiji, še pogostoma ondi nastopa lakota, vriva se po pravici vprašanje: ali Angleška vlada spolnuje dolžnosti človečanstva v teh deželah, iz katerih je že toliko bogastva vlekla in ga še vleče?*

* *Velikega zvona Dunajske stolne cerkve, 402 centa teškega, leta 1711. v stolp obešenega, ne smejo zdaj več zvoniti zato, ker se zgornji del stolpa pri njegovem zvonjenju nekoliko ziblje. Al to ni vzrok, da se tega zvona v teh vrsticah spominjamo, ampak vzrok je ta, da je zvon vlit iz Turških kanonov, ki so bili ljudem sovražniku kristijanstva vzeti, ko je Dunaj oblegal in v okolici njeni divjal. Čudno! da se Dunajski prijatelji Turkov dandanes ne spominjajo grozovitosti Turške, marveč še vlado Avstrijsko naganjajo, da bi krvoločnemu sovražniku na pomoč šla.*

* *Strašna toča v Berlinu na Pruskem je razsajala prve dni tega meseca. Škoda znaša več milijonov mark (1 marka je po našem 50 kr.) Na kolodvoru Lehrterske železnice je razbila šip steklenega oboka za več tisuč mark; na kolodvoru Hamburške železnice je na oknih razbila 4000 šip; na Krollovem gostilničnem vrtu okoli 5000 steklenih lamp; cinkova streha generalštabove palače je vsa prestreljena, v cesarjevi palači je razbila debela steklena pokrivala; v posamesnih mestnih ulicah ni skoro nobena ulična svetilnica nepoškodovana ostala.*

Naši dopisi.

V Gorici 18. jun. — Čudna naključba! Umrl je 8. t. m. na Srpenici (v dekaniji Bovški) 76 let star častljiv duhovnik, ki je bil prototip dušnega pastirja na kmetih, blaga duša skoz in skoz, ljubljeneec vsacega, ki ga je poznal. Poslednji čas je starček bolehal in prosil za pokoj. Ali stvar se je pri vladi nenavadno zavlekla in nikdo ni vedel zakaj. „Wien. Zeitg.“ od 10. junija nam je vse pojasnila. Prinesla je uradno vest, da je rajnki z najvišim sklepom od 3. junija poslavljen z zlatim križcem s krono. Preblagi rajnki, ki ni izvedel svoje poslavitve, je — g. Anton Flander, katerega je gotovo tudi Bog še boljše ovenčal. — V Gorici imamo (po novem) ulico „Formica“ — tako imenovano po blagem dobrotniku našega mesta. Ustanovil je Formica, da se sv. Ivana Krstnika dan vsako leto